עין משפט נר מצוה

סג א ב מיי' פ"י מהל' שכירות הלכה ד ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שו סעיף ג:

אומר לו גדור נפרצה אומר לו גדור נתייאש ממנה ולא גדרה ה"ז קידש וחייב באחריותו:

מתני' א)אהנותן צמר לצבע והקדיחתו יורה נותן לו דמי צמרו צבעו כאור אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח ב)לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום רבי מאיר אומר נותן לו דמי צמרו ר' יהודה אומר באם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו את השבח:

גמ' מאי כאור אמר ר"נ אמר רבה בר בר חנה כלבום מאי כלבום אמר רבה בר שמואל
כפרא

גדור. שלא יוסיף התבואה אחד ממאתים בעוד המחילה פרוצה ותאסר: **נתייאש ולא גדרה.** ובתוך כך הוציא הזרע אחד מן המאתים שהיו בה כבר: א] **הרי זה קידש.** ואין בטל אלא באחד ומאתים וכאן יש קל"ט מן ההיתר ואחד באיסור: **מתני' והקדיחו יורה.** שרפתו יורה שהרתיחו יותר מדאי: **נותן לו דמי צמרו.** והכא ליכא שבחא כלל דהא נשרף לגמרי וליכא למימר אם השבח יותר: **צבעו כאור.** כמו כעור. בגמ' [קא.] מפרש שצבעו בשירי צבע ומזיק בכוונה הוא לפיכך ידו על התחתונה דברי הכל: **ואם השבח.** שהשביח הצמר יותר על היציאה של צבע: **נותן לו.** לצבע את היציאה ולא שכר שלם ומקבל צמרו. ודמי צמרו לא אמר דניתיב דלקני איהו שבחא דלמר דהא כצבע שהתנה עמו צבע וליכא שנויא דנקנייה: **לצבוע לו אדום כו'.** קני בשינוי לר"מ ולא יהיב ליה אלא דמי צמרו אבל לא דמי שבחו או זה יתן שכרו משלם ויקח הצמר: **ר' יהודה אומר כו'.** דקנים ליה להאי דשינה להיות ידו על התחתונה ולא נתהני משבחא ואגרא נמי כוליה לא ישקול אלא יציאה ואם יציאה יתירה על השבח יתן לו את השבח שהשביח את הצמר ואם ירצה לתת את שכרו כגון שהשבח יותר על השכר יתן שכרו: **גמ'**
כפרא

אומר לו גדור. פי' לבעל הכרם דהוא המזיק דד' אמות שאמרו להרחיק הוא בשביל עבודת הכרם כדתנן בלא יחפור (ב"ב דף כו. ושם) לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אא"כ הרחיק ממנו ד' אמות אחד גפנים ואחד כל אילן ומפרש בגמ' ד' אמות שאמרו כנגד עבודת הכרם ואפילו ר' יוסי דאמר התם על הניזק להרחיק את עצמו הא א"ר אשי התם מודה ר"י בגירי דיליה והכא גירי דבעל כרם הם דמשדין ליה שלא יביא מחרישתו בשדה חבירו לפיכך צריך לעשות כותל או להרחיק ארבע אמות והא דנקט אומרין לו גדור ולא נקט חייב לגדור נראה לר"י לפי שצריך להתרות בו ואם לא התרו בו לגדור אין חייב באחריותו ולהכי נקט נמי תרי זימני נפרצה אומר לו גדור דאף פעם שנית דנפרצה צריך להתרות בו ואם לא התרו בו לגדור אין חייב באחריותו שאין סבור להיות חייב לגדור כל שעה שנפרצה ונפרצה פעם שלישית מספקא לר"י אם צריך להתרות בו בכל פעם או שמא סגי בתרי זימני ור"ת מפרש דלהכי נקט תרי זימני לאשמועינן שאם יש תוספת מאתים בין מה שהוסיף כשנפרצה ראשונה ובין מה שהוסיף כשנפרצה שניה דאין מצטרפין לאסור דקמא קמא בטלה ודוקא כשיש הפסק בינתיים אבל בעלמא כלאים נאסרין במאתים ג)ולא אמרינן כל פורתא כשהוא גדל מתבטל והא דאמר בפ' בתרא דע"ז (דף עג. ושם ד) המערה יין נסך מחבית לבור אפילו כל היום כולו קמא קמא בטל מפרש ר"ת בדפסיק פסוקי אבל אם מערה בלא הפסק אסור מידי דהוה אכלאים הנאסרין בתוספת מאתים לפי שגדל בלא הפסק והא דאמר בבמה אשה (שבת דף סה: ושם ה) שמואל עביד לבנתיה מקוואות ביומי ניסן כו' שמא ירבו הנוטפים על הזוחלים היינו שמא ירבה בלא הפסק וכן בפרק הנודר מן הירק (נדרים דף נח:) גבי בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו מותר ולא אמרינן קמא קמא בטיל לפי שגדל בלא הפסק ורבי יוחנן גופיה דקאמר בפרק בתרא דע"ז (דף עג. ושם) ראשון ראשון בטל אית ליה התם בנדרים דגידולי היתר מעלין את האיסור ור"י בן רבינו מאיר פירש בתוספתא בנדרים דבצל וכלאים וגבי נוטפין דווסתן בכך ליגדל מעט מעט לא בטיל קמא קמא כמו ביין נסך דהתם לא שייך למימר הכי אבל קשה דאמר בפ' הערל (יבמות דף פב: ושם ו) נתן סאה ונטל סאה עד רובו וכרובו מיהא מיפסל ולא אמר קמא קמא בטיל וי"ל דהתם בדמי פירות איירי דהחמירו טפי וא"ת אי בדמי פירות איירי היכי מדמה לה לתרומה דרבנן דמי פירות דפסולין דאורייתא כדממעט בפרק כיסוי הדם (חולין דף פד. ושם) מדכתיב מים יתירא והילך יהיו כשרים במחלה על מחלה דאורייתא וי"ל בדוחק דאע"ג דמיפסלי מדאורייתא מחלה על מחלה כשרים להטביל בהם מחטין וצינוריות דאין צריכין ארבעים סאה מדאורייתא אלא מדרבנן ומיהו אכתי קשה מהא דמסיק רב דימי בפרק שלישי דבכורות (דף כג. ושם ז) גבי הלוקח ציר מעם הארץ משיקו במים והוא טהור אי רובא מיא ניהו סלקא להו השקה ואי רובא ציר ניהו לא בעי השקה דמים בטלים בציר ומסיק לא שנו אלא לטבל בו פיתו אבל לקדירה לא דמצא מין את מינו וניעור אלמא התם אע"ג שהיו כבר מבוטלות חוזרות וניעור בתוך הקדירה וכל שכן דלא אמרינן קמא קמא בטיל וי"ל דהתם חומרא הוא שהחמירו גבי טומאה דאע"ג דפסיק פסוקי לא בטלה ואע"ג דבכמה דברים איסור חמור מטומאה כדאמרינן בפרק כיסוי הדם (חולין דף פו: ושם) אם אמרו ספק טומאה לטהר יאמרו ספק איסור להתיר התם החמירו חכמים בטומאה יותר ואין ראיה משמעתא בתרייתא דנדה (דף עא: ושם) דמחלק גבי דם תבוסה בין פסק ללא פסק דשאני דם תבוסה דרבנן ויש להקל בו יותר ומהא דאמר בפ' כיסוי הדם (חולין דף פז. ושם ח) ובפרק התערובת (זבחים דף עז: ושם ט) גבי הא דתנן דם שנתערב במים אם יש (א) מראית דם בו כשר וקאמר בגמ' לא שנו אלא כשנפלו מים לתוך דם אבל דם שנתערב במים ראשון ראשון בטל התם בלא שיורא שפיר' אתי שפיר דהתם גבי דם היינו טעמא דכיון שנדחה שוב אין נראה שכן הוא הדין בכל דבר הקרב ואפילו למ"ד אין דיחוי בבעלי חיים בשחוטין יש דיחוי וכן מוכח בפרק כיסוי הדם (חולין דף פז: ושם) דטעמא משום דיחוי הוא דמסיק בתר הכי ולענין כיסוי אין בו דיחוי דאין דיחוי אלא במצות מכלל דלענין דם הוי טעמא משום דיחוי ואין להקשות מהא דאמר בפרק נוטל (שבת דף קמב.) סאה תרומה שנפלה למאה של חולין ולא הספיק להעלותה עד שנפלה אחרת לא מעלה ולא אמרינן ראשון ראשון בטל אע"ג דנפל ע"י הפסק דהתם צריך להרים ובענין אחר אין ק' סאה שנפלה בהן מתירין ולא שייך התם ראשון ראשון בטל: **נתייאש** ממנה ולא גדרה. דוקא נתייאש אבל אם לא נתייאש ועוסק כל שעה לגדור אע"פ שהוסיף מאתים מותר כדתנן במס' כלאים (פ"ה מ"ו) הרואה ירק בתוך כרמו ואמר כשאגיע שם אלקטנו מותר לכשאחזור שם אלקטנו והוסיף מאתים אסור אלמא כשהוא מחזר אחר לקיטתו כל שעה אפילו הוסיף מאתים מותר וטעמא י"ל משום דכתיב לא תזרע כרמך משמע זריעה דניחא ליה: **חייב** באחריותו. אע"ג דהיזק שאין ניכר לא שמיה היזק נראה לר"י דהא חשיב היזק ניכר שהרי ניכר שהוא כלאים כשרואה הגפנים בשדה אבל מטמא טהרות חבירו אע"פ שרואין השרץ על הטהרות לא חשיב היזק ניכר דמי יודע אם הוכשרו אבל אין לומר הכא נמי הוי היזק שאין ניכר וקנסוהו כמו במטמא שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו דהכא ליכא למיחש כיון שבעל כרם נמי מפסיד ועוד * אי קנס הוא במזיד דוקא היה לו להתחייב: **אם** השבח יתר על היציאה. מפרש בירושלמי מהו השבח יתר על היציאה בר נש דיהיב לחבריה חמש מנוי למר וחמש מנוי סממנין ועשרה מנוי אגרא ואמר ליה זיל צבעיה סומקי ואזל וצבעיה אוכם א"ל אילו צבעתיה סומקא הוה שוה עשרים וחמש מנוי השתא דצבעתיה אוכם לית הוא שוי אלא עשרים מנוי את אבדת דידך ואנא לא אבדנא דידי עד כאן לשון הירושלמי בפירקא ואור"י דהכי ט)פי' דרבי יהודה לפי הירושלמי אם השבח שהושבח הצמר יותר על ט"ו [א] מנים והיתר על ט"ו מנים קרי שבח יתר על הוצאה והוצאה קרי עשרה מנים של שכר הצבע שמוציא הצבע וטורח ויהיה בשכרו י' מנים דהשתא אם השבח על ט"ו מנים יותר מי' מנים שהם יציאה נותן לו היציאה דהיינו י' מנים ולא יתן לו יותר ואם היציאה יתירה על השבח שלא הושבח על ט"ו מנים אלא ד' או ה' יתן לו השבח מה שהושבח על ט"ו ואין נותן לו כל י' מנים שהתנה עמו דא"ל את אפסדת דידך ואנא לא אפסדנא דידי ויש ליתן טעם לדברי הירושלמי למה לא יהיה כאן הדין כמו י)בנוטע שלא ברשות דנעשה כאן כאילו כן התנה עמו א"נ קנסא הוא משום דשינה ממה שצוה לו ומיהו אם השבח יתר על היציאה דתנן גבי צבע כעור לא הוי פירוש כי ההיא דירושלמי כי אין יהיה השבח של צבע כעור יותר משבח של צבע גמור וגבי כסא כעור דגמרא אפשר ודאי שיהא טוב מן הנאה כגון שהנאה אין חזק כמו הכעור ע"י כך דמי הכעור יתירה על הנאה ואין לשון ירושלמי משמע כפי' ר"י שהרי משמע שבא לפרש מהו אם השבח יתר על היציאה ולדברי ר"י הוא מפרש היציאה יתירה על השבח והר"ר אלחנן פי' בע"א ולא מצאתי כתוב כ):
הא

מוסף רש"י

אומר לו. לבעל הכרם, גדור. אחה שלא יאסרו גפניך את תבואת השדה משום כלאים, לפי שאמר בעל השדה את זרעיו סמוך לגדר כהלכה (ב"ב כו.) היה גדר בינתים זה סומך לגדר מכאן את אילנותיו וזה סומך לגדר את זרעיו מכאן, וכשאין שם גדר תנן לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אא"כ הרחיק ממנו ד' אמות כדי עבודת הכרם דהכי הוי כלאים (ב"ב ב.). קידש. התבואה אם הוסיף מאתים, לישנא דקרא נקט פן תוקדש (שם ב:). וחייב באחריותו. דגרם לאסור תבואתו של חבירו (בכורות כח:). והקדיחו יורה. נתקלקל הצבע מעצמו (לעיל צט:). ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו. כדמעיקרא ואע"פ דמהשתא שוי טפי לצריכים למר אדום (לעיל צה.) כדמים שאמר לבן נמכר בשוק, דקניה בגזלו לשלם כשעת הגזילה (ב"מ עח:) דמי למר לבן כמו שמכר לו, דקניה בשינוי ונתחייב מעות (שם קיז:) נותן לו לצבע זה דמי למר לבן כבתחלה אם ירצה, דסבירא ליה לר"מ כל המשנה מדעת בעלים נקרא גזלן ונוטל הצמר לעצמו, אע"פ שהוא מעלה עכשיו בדמים (ע"ז ז.). ר' יהודה אומר. אי"כ נמצא זה משתכר בשינויו, אלא ידו על התחתונה (שם) אם כן תחייבו נמצא זה נהנה, שזה הכיסו לו מן השוק, אלא מחזיר לו את הצמר כמות שהוא לצבוע וידו על התחתונה (ב"מ קיז:). אם השבח. שהשביח הצמר, יתר על היציאה. שהוציא הצבע, נותן לו. בעל הצמר. את היציאה. סממנים ועצים ושכר פעולה כשכיר יום ולא שכר שלם כמו שהתנה עמו (ע"ז ז. וכעי"ז ב"מ עו: קיז:) ולא מה שהרויח בקבלנות, דהוי טפי (ב"מ שם).

מסורת הש"ס

א) לעיל נח., ב) [לעיל נה. נה: לקמן קב.] ב"מ עח: קיז: ע"ז ו: [וע"ש ז. בתוס' ד"ה ר"מ], ג) [ספ"ו דכלאים], ד) [ד"ה כי], ה) [ד"ה שמא], ו) [ד"ה אמר], ז) [ד"ה יתיב], ח) [ד"ה רוקין], ט) כי מהרש"ח ז"ל בקצרה הר"י לא לפרש התיבות אם השבח יתר על ההוצאה ומלין מחלה אם השבח ומפ' והיתר על ט"ו מנים קרי שבח ואח"כ מלין יתר על ההוצאה ומפ' והוצאה קרי וכזה א"ש לשון התוס' ואין צ"ל למחוק תיבות יתר על היציאה שמחק מהרש"ל. העתק מחילופי גרסאות, י) כתובות פ. ב"מ קא., כ) עיין בהגהות הגר"א.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אומר וכו' אם יש בו מראית דם כשר:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה חייב וכו' אי קנס הוא במזיד דוקא. ק"ל הא הברייתא מוקמינן כר"מ ור"מ הא סבור בדרבנן קנסו שוגג אטו מזיד ואח"כ י"ל דסבר כת"ק דר"מ דמקיים כלאים לא הוי דאורייתא והסייע דמסכך נפטו י"ל במזיד דהכי תוס' לא הקדימו קושייתם אהאי דמסכך (למה) [אלא] בהא דנתייאש משמע אף בשבח ואח"כ קשה כנ"ל והיינו מרויחים כזה קושית תוס' ד"ה מחלת כרם די"ל דמוכח דברייתא כר"מ מדקנים גם בשוגג:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אם כו' ט"ו מנים קרי שבח (יתר על הוצאה) תא"מ (וכן מחקו רש"ל):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה הרי זה קידש וכו' ומאתים וכאן כו'. עיין רש"י ותוס' בחולין דף לג ע"ב ד"ה לא כמאה ובשבת דף קמב ע"א בתוס' ד"ה שנפלה ודוק היטב:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones